

Nakai ula tapaka Aotearoa

2025

Te Kāwanatanga o Aotearoa
New Zealand Government

MANATŪ HAUORA

Tau onoonoaga kia mua ha mautolu

Uta kehe e tau koloa ula tapaka kona, hiki a Aotearoa ko e motu Smokefree 2025

Ha mautolu a tau fakatokatokaaga

Mai he 2025 e tautau, to malikit i hifo 5 e pasene he feua ula tapaka he tau aho oti he tau tagata i Niu Silani*

Ko e tau fakaveaga he Te Tiriti o Waitangi to fakaoga ke he ha mautolu a tau gahua

Tino rangatiratanga

Fifili ni he tau Maori e tau tonuhia ke lata mo e ha lautolu a tau momoui

Fakatatai

Kua gahua fakamooli e fakatufono ke moua he tau Maori e tau tino malolo.

Puipui Fakamalolo

Kua gahua fakamololo e fakatufono mo e tau lakaaga fakapapahi ke puipui e tau gahua mo e tatai e tau moui malolo mitaki he tau Maori.

Falu a mena foki

Fakatoka he fakatufono falu a puhala ma e tau Maori ke taute e tau aga fakamotu, fakaagaga moe tau leveki faka-tagata.

Gahua fakalata

Gahua fakalataha mo e tau Maori ke he tau fakatokatokaaga gahua, mo e kikite ke he tau malolo tino mo e tau matakau atu tuketuke.

To iloa e mautolu kua monuina kaeke kua kautu ha mautolu a tau matapatu gahua ne tolu

1 Uta kehe tau mena ne kua nakai tatai e tuaga ula tapaka mo e tau gagao ha ko e ula tapaka

Fakakelea he ula tapaka e falu tagata he fakatatai mo e falu foki. Lahi e tau mena kelea ne tutupu ke he tau Maori mo e tau tagata Pasifika mo e tau tagata ne nonofo he falu matakavi ai loga e tau koloa in Aotearoa. Kua lata ia tautolu ke uta kehe e tau matiketike kua nakai tatai.

2 Taute e atuhau tupuhake ke ai ula tapaka ke malikit hake e tau fanau mo e tau fuata mui kua nakai ula tapaka

Fakakelea he uala tapaka e tau fanau mo e atu fuata mui. Kua lata a tautolu ke puipui e tau fanau mo e tau atu fuata mui ke ua kamata ke ula mo e kua lata ke lagomata e tau mamata mo e magafaoa mo e tau tagata motua kua fakalataha ke fakaoti e ula tapaka.

3 Malikit hake e numela he tau tagata kua kautu ke fakaoti e tau ula tapaka

Uku lahi ke fakaoti e ula tapaka. Kua lata ia tautolu ke fakamukamuka ke maeke ia lautolu ke fakaoti e ula tapaka.

Ke kautu e tau gahua, to taute e mautolu e tau matagahua i lalo hifo he ono e matakavi

Fakalaulahi e tau gahua takitaki he tau Maori mo e tau fifiliaga-taute

Ko e tuaga matakavi hagao ke maeke e tau takitakiaga he tau Maori mo e fifiliaga-ke taute e tau fakapapahiaga oti he tau fakaholoaga fakagahua oti.

Taha matapatu gahua to taute e mautolu ke fakatu aki e Smokefree 2025 Taskforce, ke maeke ai ke kitia mo e iloa e fakahologa fakagahua ke kautu e Smokefree 2025.

Malikit hake e tau fakailoaaga malolo tino mo e tau gahua ke he tau matakavi

Ko e onoonoga ke he tau matakavi kua fakamooli a tautolu ke taute e tau fakailoaaga (social media), tau fakahologa malolo tino mo e falu gahua ke he tau matakavi

Ke taha matapatu gahua to uta e tau tipe ke fakagahua he matakau ai ula tapaka ke maeke he tau tagata ke omoi e tau fakaholoaga a ula tapaka.

Malikit hake ke fakaoti e tau matakau ula tapaka

Tau fakaholoaga kua falanaki a tautolu ke fakaholo mitaki mo e onoona ke he tau matakau fakagahua ke taute e tau gahua ke lata ma lautolu e tau tagata ula tapaka.

Taha mata gahua ko e uta e mautolu ke gahua fakahako ni mo e tau matakau he Pasifika ke taute e tau gahua ke fakaoti e ula tapaka he tau tagata Pasifika ke he tau maaga.

Taute ke mukamuka ke tuku mo e uka ke tafeliuaki ke ula tapaka

Ko e matagahua hagao ke tuku hifo e fuafuaga he nicotini loto he tau tapaka mo e tau koloa ke lagomatai aki e tau tagata ke fakaoti e ula tapaka mo e lagomatai e tau tagata, mua atu ke he tau atu fuata, ke ua tafeliuaki.

Hagao ia foki ke taofi e tau koloa ula tapaka ua talaga ke maeke e tau tagata ke tafeliuaki.

Taha matapatu gahua ka uta e mautolu ke taute ke tau taha matafakatufono hagao ke he tau koloa ula tapaka.

Taute e tau koloa ula tapaka ke uka ke fakatau

Taha onoonoaga ke tuku hifo e numela he tau fale koloa ne fakafua e tau tapaka ula, mua atu ke he tau matakavi ne toko lalo e tau tipe moua ka e to lahi e loga he tau fale fakafua tapaka.

Ke moua mai ai e atuhau tupuhake kua nakai ula tapaka.

Taha matapatu gahua foki ka uta e mautolu ke fakaholo ki mua e tau he atu fuata mui ke fakafua age ki ai ha tapaka ula, une hake e tau tau moui kamata he 18, ke taha e tau, he tau tau oti.

Fakamau e mata fakatufono ke muitua ki ai e tau matakavi

Ko e onoono ke he matakavi hagao ia ke he tonuhia mo e tau gahua kua toka ki loto ke fakaoti e tau tagata ke ua tamai ke he motu, feutaaki mo e fakafua e tau koloa tapaka ka e nakai fai tohi fakaata.

Taha matapatu gahua ka uta e mautolu ke taute taha fakahala mo e hokotaki ha tagata he tau fale gahua ka nakai muitua ke he tau mata fakatufono.

Manako a mautolu ke lagomatai e mutolu ke kautu e fakaholoaga nakai ula tapaka 2025 (smokefree 2025). Kua lata tonu a tautolu ke gahua auloa ke tuku hifo e tau mena kelea he ula tapaka i Aotearoa Niu Silani.

Onoono atu ke he tau fakailoaaga he Smokefree Aotearoa 2025
kupega.hila.health.govt.nz/smokefree2025

* Ko e tau fakatokaaga hagao ke he ula tapaka ai putoia e vepi (vaping) mo e fakaoga he tapaka ula ai fai ahua.